

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ba-midbar

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

גי קל חלש

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8951

בהעלתך יביג

תרגום אשכנזי ע

הַאֲסַף מְרִים: (טז) וְאַחַר נָסְעוּ

הָעַם מִחֲצֵרוֹת וַיִּחַגּוּ בְּמִדְבַר

פָּאָרָן:

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה

לֵאמֹר: (ב) שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים

וַיַּחְזְרוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אָנִי

נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ

דער אויסגענאָממען וואָרדען.

(טז) הערנאָך ברעך דאָ פֿאַלק

פֿאַן חצרות אויף, אונד רוהע-

טע אין דער וויסע פֿאַרן.

יג (א) דער עוויגע רעדעטע

טיט משה, אונד שפראך:

(ב) דוא קאנסט לייטע שיק-

קען, דאָ לאַנד כנען, וועלכעס

איך דען קינדערן ישראל'ס

אייגענען וילל, אויסצוקונד-

שאַפֿטען, אויס יעדעס פֿאַמי-

ליענע

פ

ג

ז

ח

ט

י

אחד

תרגום אונקלוס

ר ש י

יג (ב) שלח לך אנשים. למה נסמנה

פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי

שלקחה על עסקי דבה שדברה באמיה

ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר: שלח

לך. לדעתך אני איני מזהה לך אם תרצה

שלח לפי שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים

לפנינו כמה שנאמר ותקרבוני אלי כלכם

וגומר ומשה נמלך בשכינה אמר אני

אמרתי להם שהיא טובה שנאמר אעלה

לעשות בדברי מרגלים למען לא ירשה:

על

נמל עד דאחבנשת מרים: (טז) ובחר בן

נמלנו עמא מחצרות ושרו במדברא דפארן:

יג (א) ומליל יי עם משה למימר: (ב) שלח

לך גוברין ויאללון ית ארעא דכנען די

אנא יתב לבני ישראל גברא חד גברא חד

לשכטא

אחכס מעני מלרים וגו' מיהם שאני נותן להם מקום

לשכטא

ב א ו ר

יסעו בני ישראל בכל מסעיהם, מכל מקום לא נסעו שהכירו שלא נעלה אז אלא להרחיק

המנוע עכ"ל, ואולי נובל לומר מה שכתוב והענון סר מעל האהל איננו הענון אשר על המשכן

יומם וליילה כי אם הענון אשר בו נגלה ה' לדבר עמהם: (טז) ואחר גסעו העם מחצרות וירבו

במדבר פארן, לומר כי כאשר נסעו מחצרות לא נסעו ממדבר זה אל מדבר אחר, אבל נסעו

מחצרות שהוא במדבר פארן וחזו במקום אחר במדבר ההוא עלמו והוא קדש ברנע, כי משם

נשלחו המרגלים, וכן כתוב ונבוא עד קדש ברנע ותקרבוני אלי ותאמרו נשלחה אנשים וגומר,

וזה שלא אמר ויסעו מחצרות ויחזו נקדש ברנע, כי אולי מסעות הרבה ביניהם שאין עתה מקום

להזכירם, אבל הזכיר מדבר פארן להודיע כי קדש זה הוא קדש ברנע אשר במדבר פארן לא קדש

אשר במדבר בין, שהיה שם ענין מי מריבה בשנת הארבעים, (הרמב"ן), ור"ע סבורנו פירש

שהמריבה ההיא שאמר ויחזו במדבר הייתה באיזה מקום מהמדבר שלא היה לו שם, אבל היה

קרוב לקדש ברנע כדי לסדר עניניהם שם, שהיא העיר הראשונה מארץ ישראל שפגעו באותו

דרך, כמו שהעיד באמרו ונבוא עד קדש ברנע ואמר לנכס באחם עד הר האמרי וגומה עלה דש

(דברים י"ט ב'), וקרא אותו המקום רחמה, כמבואר בשלח מסעי עכ"ל ולפי דבריו יתיישבמה

שלא הזכיר גם חנית קדש ברנע בין אשר התגויות נכ"ל אלה מסעי, לפי שלא חזו בקדש עלמו רק סמוך לו.

ובפרשת מסעי הזכיר שם המקום הזה רחמה, שנאמר ויסעו מחצרות ויחזו ברחמה:

יג (ב) שלח לך, לדעתך אני איני מזהה לך אם תרצה שלח, לפי שישראל יבקשו ממנו

לשלוח, כמו שמפורש ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו (דברים א' ב'), לכן אמר לו הקב"ה

אני נותן לך רשות לשלוח אם תרצה, כן פירש רש"י, והוא מדברי רבותינו ז"ל ברצה ונסועה

(דף ל"ו), ועיין מ"ש בפרשת לך לך בדקדוק מלת לך: ויחזו, ענין חקירה וחפוש, וזרש"י תור

והים ראו ויחזו בו"ו נחה שהיא עי"ן הפעל, רק שהיא חסרה ע"פ המסורה ובא שור"ק קטן

במקום

אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כָל
 נְשִׂיא בָהֶם: (ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם
 מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל־פִּי יְהוָה
 כָּל־אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 הַמָּה: (ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטָּה
 רֵאשֵׁי שְׁמוֹעַ בֶּן־זָכֹר: (ה) לְמִטָּה
 שְׁמֵעוֹן שְׁפֹט בֶּן־חֹרִי: (ו) לְמִטָּה
 יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יִפְנָה: (ז) לְמִטָּה
 יִשָּׁשְׁכָר יִגָּאֵל בֶּן־יוֹסֵף: (ח) לְמִטָּה
 אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן־נוּן: (ט) לְמִטָּה

ליענשטאממע קעננט איהר
 איינען אבשיקקען, אונד צוואר
 איינע אנזעהנליכע פערזאן אונ-
 טער איהנען. (ג) משה זענדע-
 טע זיא פֿאָרער וויסטע פארן
 אויס, אויף ערלויבניס דעם
 עוויגען, לויטער מעננער, וועל-
 כע הייפטער דער קינדער
 ישראל'ס וואָרען. (ד) דיעזעס
 זינד איהרע נאָמען: פֿאָם
 שטאַממע ראובן, שמוע זאָהן
 זכור; (ה) פֿאָם שטאַממע
 שמעון שפֿט זאָהן חורי;
 (ו) פֿאָם שטאַממע יהודה כלב
 זאָהן יפנה; (ז) פֿאָם שטאַממע
 יששכר, יגאל זאָהן יוסף;
 (ח) פֿאָם שטאַממע אפרים,
 הושע זאָהן נון; (ט) פֿאָם
 שטאַמ-

בנימן

ר ש י

תרגום אונקלוס

לְשִׁבְטָא דְאַבְהָתְהוּ תִּשְׁלַחוּ כָל רִבָּא דְבַהוּן:
 (ג) וַיִּשְׁלַח יְחֹהוּן מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל
 מִימְרָא דְיֵי כָּלְהוֹן גּוֹבְרִין רִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֵינּוּן: (ד) וְאֵילָן שְׁמֵהּ תְּחֹהוּן לְשִׁבְטָא דְרֵאשֵׁי בְר זָכֹר: (ה) לְשִׁבְטָא
 דְשְׁמֵעוֹן שְׁפֹט בְר חֹרִי: (ו) לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה כָּלֵב בְר יִפְנָה: (ז) לְשִׁבְטָא
 דִישָׁשְׁכָר יִגָּאֵל בְר יוֹסֵף: (ח) לְשִׁבְטָא דְאַפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בְר נוּן: (ט) לְשִׁבְטָא

(ג) על פי ה'. ברשותו של עכב על
 ידו: כלם אנשים. כל אנשים שנמקרא
 לשון חשיבות ואותה שעה נשרים היו:
 ויקרא

דבנימן

ב א ו ר

במקום שז"ק גדול ורבים כן: כל נשיא בהם, א"ת כל רבא דבהון, ומפרט כאלותחסר מלת
 אשר, ונענינו כל נשיא אשר בהם, ואולם נגינת הטעם מחברת מלת נשיא עם בהם, ודעת
 הרב"ע שיש להוסיף מלת אחד, והשעור כל אחד הוא נשיא בהם. והנה בנשיאים הללו אין
 בהם אחד מאותם הנשיאים שמו את ישראל, ושהקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח, ופירש
 הרשב"ם שמלת נשיא כאן מן אשר נשא לבן, והכונה שהשם לא נקבם בשמותם, כמו שעשה בנשיאים
 שמו את ישראל ונשיאים שהנחילום את הארץ, רק כזה שיכריזו משה מי ומי יתנדב ללכת לרגל
 את הארץ, כי רבי הלכב לא ילכו בארץ נכריה להתחזק לקחת מפרי הארץ, ומכל המתנדבים
 ללכת תנחר י"ב אנשים הגבורים שבהם, כך פירש הרשב"ם ז"ל והוא רחוק, ודעת המתרגם
 האשכנזי שאין השם נשיא מיוחד ליוכל ונא לפני מערכת ישראל, כי אם לכל אדם נכבד וגדול,
 והשעור שאלה המרגלים היו כל אחד מהם המעולה שנשבעו, וכך כתב רע"ם: (ג) על פי ה',
 פירש רש"י ברשותו של עכב על ידו: כלם אנשים, גבורים ואנשי מיל כמו וחזקת והיית לאיש
 (מלכים א' ב' ב'): (ד) ואלה שמוחם, מנה הכתוב השבטים לא לדגליהם ולא לתולדותם,
 ונראה שמה אותם הנה לפי מעלת השלומים כי היו ראשים ונשיאים בעם כאשר ספר ואין
 מעלתם שיה, אבל יש בהם גדול מחברו בחכמה ובמנין והקדים הנכבד קודם במעלה כי ממעלת
 עכאם מנאם ולא למעלת השנט, וכן בנשיאים החולקים להם את ארץ כנען (בפרשת מסעי)
 הזכירם

בְּנֵי־מִן פְּלִטִי בְּדֶרֶס־פּוֹא: (י) לְמִטָּה
 זְבוּלֹן גְּדִיָּאל בֶּן־סוּדִי: (יא) לְמִטָּה
 יוֹסֵף לְמִטָּה מִנְשֵׁה גְדִי בֶן־סוּסִי:
 (יב) לְמִטָּה דָּן עֲמִיאל בֶּן־גַּמְלִי:
 (יג) לְמִטָּה אֲשֶׁר סְתוּר בֶּן־
 מִיכָאֵל: (יד) לְמִטָּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי
 בֶן־וּפְסִי: (טו) לְמִטָּה גָּד גְּאוּאֵל
 בֶּן־מְכִי: (טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת
 הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר
 אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁעַ
 בֶּן־נּוּן יְהוֹשֻׁעַ: (יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם
 מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־אָרֶץ כְּנַעַן
 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בְּנֹגֵב

שטאממע בנימין, פלטי זאהן
 רפוא; (י) פֶּאָם שטאממע
 זבולון, גדיאל זאהן סודי;
 (יא) פֶּאָם שטאממע יוסף,
 נעמליך פֶּאָם שטאממע מנשה,
 גדי זאהן סוסי; (יב) פֶּאָם
 שטאממע דן, עמיאל זאהן
 גמלי; (יג) פֶּאָם שטאממע
 אשר, סתור זאהן מיכאל;
 (יד) פֶּאָם שטאממע נפתלי,
 נחבי זאהן ופסי; (טו) פֶּאָם
 שטאממע גד, גאואל זאהן
 מכי; (טז) דיעזעס וינד ריא גא-
 מען דער מעננער, וועלכע משה
 אבנעשיקט האט, דאז לאנד
 אויסצוקונדשאפטן. דעם הושע
 זאהן נון, גאב משה דען נאמען
 יהושע. (יז) אלס ויא משה אב-
 פערטיגטע, דאז לאנד אויסצו-
 קונדשאפטען, שפראך ער צו
 איהנען: בערייזעט היער ריא

ועליחם

מיט-

ר ש י

תרגום אונקלוס

דְּבֵנֵי־מִן פְּלִטִי בֶר רְפּוֹא: (י) לְשִׁבְטָא
 זְבוּלֹן גְּדִיָּאל בֶּר סוּדִי: (יא) לְשִׁבְטָא
 דְּיוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְּמִנְשֵׁה גְדִי בֶר סוּסִי:
 (יב) לְשִׁבְטָא דָּן עֲמִיאל בֶּר גַּמְלִי: (יג)
 לְשִׁבְטָא דְּאֲשֶׁר סְתוּר בֶּר מִיכָאֵל:
 (יד) לְשִׁבְטָא דְּנַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶר וּפְסִי: (טו)
 לְשִׁבְטָא דְּגָד גְּאוּאֵל בֶּר מְכִי:
 (טז) אֵילָן שְׁמַחַת גְּבַרְיָא דִּי שְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא ית אַרְעָא וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁעַ בֶּר נּוּן
 יְהוֹשֻׁעַ: (יז) וַיִּשְׁלַח יתְהוֹן מֹשֶׁה לְאַלְלָא ית אַרְעָא דְּכְנַעַן וַאֲמַר לְהוֹן סְקוּ דָא בְּדֶרֶס־פּוֹא

וחסקון

ב א ו ר

הזבירם כפי המעלה לא לתולדותם. (הרמב"ן): (טז) ויקרא משה, מלאנו שגם קודם שלוח
 מרגלים וקרא יהושע, ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים (שמות י"ז ט'). וכן פעמים
 רבים נמלא בתורה בשם יהושע קודם מעשה מרגלים, ואולם השעור וכבר קרא, ורבים נמוה,
 והודיע הדבר כאן לפי שזכרו למעלה בשם הושע, כמ"ש הרשב"ם, וכך פירושו, הושע בן נון
 שאמרנו למעלה שנקרא בן בנית אביו הוא איתו שקרא משה יהושע, כשנעשה משרתו והסקידו
 על ביתו, שכן היה מנהגם, כמו שקרא פדעם ליוסף לפנת פענח (בראשית מ"א מ"ה),
 ויש לדינאל בלעשאר (דניאל א' ז') עכ"ל. ורבותינו ז"ל אמרו שמה קרא לו זה השם לרמוז
 לחסלתו שיתפלל עליו יה ושיעך מעלת מרגלים (בראשית רבה): (יז) עלו זה בנגב, שעורו
 עלו

הרגום אשכנזי

מיטטענליכע זייטע, אונד גע-
העט דען בערג הינוף, (ח) בע-
זעהט דאן לאנד, וויא עס בע-
שאפען זיין, דאן פאלק דאן
אין דעמעלבען וואהנעט, אב
עס שטארק אדער שוואך, גע-
רינגע אדער צאהלרייך איזט,
(יט) וואס עס פיר איין לאנד
זיין, אין וועלכעס זיא וואה-
נען, אב עס גוט אדער שלעכט
איזט, וויא דיא שטערטע בע-
שאפען, אין וועלכען זיא
וואהנען, אב אין אפענען
אדער פעסטען ארטען, (כ) וואס
עס

ש ל ח ל י ב

ועלייתם את ההר: (יח) וראיתם
את הארץ מה הוא ואת העם
הישב עליה החזק הוא הרפה
המעט הוא אסרוב: (יט) ומה
הארץ אשר הוא ישב בה
הטובה הוא אסרעה ומה
הערים אשר הוא יושב בהנה
הבמחנים אם במבצרים: (כ) ומה

הארץ

הרגום אונקלוס

ותסקון לטורא: (יח) ורחוון יח ארעא
מרה היא וית עמא דיתבי עלה הרתיק
הוא אם חלש הועיר הוא אם סגיי:
(יט) ומרה ארעא די הוא יתיב בה הטבא
היא אם בישא ומרה קרניא די הוא יתיב
בהו הבפצחין אם בבצרון: (כ) ומרה

ארעא

ר ש י

שכן דרך התגרים מראים את הפסולת
תחלה ואחר כך מראין את השבח: (יח) את
הארץ מה היא. יש ארץ מגדלת גבורים
ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין
ויש ממעט אוכלוסין: המזק הוא הרפה -
סימן מסר להם אם בפרזים יושבין חזקים
הם שסומכין על גבורתם ואם בערי' בלורו'
הם יושנים חלשים הם: (יט) הנמחנים.
מרגומו הנפלאחין נרכין פלוחין ומתוחין
מאין קומה: הטובה היא. במעיינות
ומהומות

ב א ו ר

עליוה הדרך בנגב, לשון הראש"ע ז"ל, וידוע כי מלרים הוא נגב ארץ ישראל, כאשר פירשתי
בספר דניאל, והראיה כי רוחב מלרים פחות משלשים מעלות, ורוחב ירושלים שלשים ושלש,
ומדבר פארן בנגב ארץ מלרים (לריך לומר כלפון ארץ מלרים שהרי מדבר פארן בין מלרים
לארץ ישראל), והנה פירוש בנגב אינו נגב המחנה, רק פירושו בנגב של ארץ כנען, והעד
במכרון שהוא ליבודה, והנחוב אומר יהודה יעמוד על גבולו מנגב, ע"כ: (יח) וראיתם את
הארץ מה הוא, כבר הוזכר פעמים רבים שרוב ספורי התורה הם על דרך כלל ופרט או
שתפרט הראשונה ומכלול באחרונה, והנה גם בזה הענין דברה התורה על זה הדרך, כי מדרך
הנלחמים המשלמים לתור איזה ארץ למקרה ולתפשה הוא על שני דברים ראשיים, האחד לדעת
מהות הארץ ההיא, והשני לדעת מהות וכמות העם אשר בה, אמנם המקרה הראשונה היא
גם כן תחלק לשתיים, האחת לדעת מהות הבנינים אם הם בפרזים או במלרים יושנים,
ועל ידי זה ידעו גם להכין בליהם ולבנות דיק ולשפוך סוללה, הב' למקור על מהות המדינה
והשדות אם מגדלים פירות ומבואות לרוב שיהיה להם ולמחניהם לאכול ולשנוע, והנה אמר
להם בתחלה דרך כלל וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה, ולפי שפרטי המקרה
הראשונה הם רפים, לכן פרט השניה בתחלה ואמר המזק הוא הרפה שיראו כמות גדול העם
היה וערך אינדיהם אם הם גבורים למלחמה אם לא: השעט הוא עם רב, בנמות המספר:
(יט) ומה הארץ, עתה שכ לפרט ענין המקרה הראשונה, ובתחלה אמר דרך כלל הטובה
היא אם רעה, ואמר כך יכרט ענין הטובה והרעה על החלוקה שהזכרתי הראשון על מהות
הבנינים וכו' שאמר הנמחנים וגומר: הנמחנים, מרגום אונקלוס הנפלאחין, והם ערים פתוחים
מאין

הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אֶסְרוּהָ
 הַיֵּשׁ-בָּהּ עֵץ אֶס-אֵין וְהִתְחַזְּקוּתָם
 וּלְקַחְתָּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהַיְמִים
 יָמֵי בְכוּרֵי עֲנָבִים: * (כא) וַיַּעֲלוּ
 וַיִּתְּרוּ אֶת-הָאָרֶץ מִמְדַּבְר־צִין
 עַד-רְחֹב לְבַא הַחֶמֶת: (כב) וַיַּעֲלוּ

א עם פִּיר אֵין כְּאֵדֶען זֵינא, אָב
 ער פֵּעֵטט אָדער מְאָגער אֵיזט,
 אָב פֵּרוֹכְטֵימֶע דֶּאָרִין פֵּאָר-
 קאַממען אָדער נִיכְט, וואָנט
 עם אױך אֵינִיגע פֵּרִיכְטֵע דעם
 לֶאָנֶדֶס מיטצוברִינגען. עם
 וואָר עבען אום דִּיא צֵיט
 דער ערשטען וויינטרויבען.
 (כא) זיא צָאָנען הַיְנוּף, ער-
 קונדעטען דֶּאָן לֶאָנֶד פֵּאָן
 בנגב
 דער וויסטע צִין בִּזו רחוב, אױף דעם וועגע נאָך חמת, (כב) זיא בערִיוסטען דען
 מיט=

תרגום אונקלוס

אֲרַעא הַעֲתִירָא הִיא אֶם מִסְכִּינָא הָאִיח בָּהּ
 אֵילָנִין אֶם לֹא וְתַחֲקִפוּן וְתַסְבּוּן מֵאָבָא
 דְּאֲרַעִיא וַיִּזְמִינָא יוֹמֵי בְכוּרֵי עֲנָבִין:
 (כא) וּסְלִיקוּ וְאֵלִילוּ ית אֲרַעִיא מִמְדַּבְרָא דְצִין
 עַד רְחֹב לְמִטֵּי חֶמֶת: (כב) וּסְלִיקוּ בְּדֶרֶמָא
 ואחא

ר ש י

ותחומות טובים ובריאים: (כ) היש בה עץ.
 אס יש בהם אדם כשר שיגין עליהן בזכות:
 בכורי ענבים. ימים שהענבים מתבשלים
 בכור: (כא) ממדבר צין עד רחוב לכא
 חמה. הלכו בגבוליה באורך וברוחב כמין גם
 הלכו רוח גבול דרומית מסקלוע מזרח
 עד מקלוע מערב כמו שזיה משה עלו זה
 בגג דרך גבול דרומית מזרחית עד הים
 שהים הוא גבול מערבי ומאס חזרו והלכו
 כל גבול מערבי על שפת הים עד לכא חמת שהוא אלל הר ההר במקלוע מערבית לפנות כמו
 שאפרש בגבולות הארץ בפרשת אלה מסעי:

ויב

ב א ו ר

מאין חומה סביב. (רש"י), וכן מתורגם בלשון אשכנזי, ודלא כראש"ע שפירש הבמחנים כמו
 הקדריים שחונים באלהים, ודעמו לפי שהנספרד ממנו מחנה, שהוא שם מורה על קבוץ בני
 אדם אשר על פני השדה חונים, אלא שם המאמר הזה שב על ומה הערים, ואם עיר לא יתכן
 כי אם על עיר הננויה: הבמחנים, הה"א היא לשאלה והיתה ראויה להיות בשו"א ופת"ח,
 אבל מפני פנישה שני שואין בתזלת הזיכה היא בפת"ח לנד, הב"ת היתה ראויה להיות רפויה,
 כמו הַבְּרָכָה אחת היא, ובאה דגושה במקום שאין לטעות שהיא ה"א הידיעה, לפי שה"א הידיעה
 חמד אחר אותיות בל"ב: (כ) ומה הארץ, עזה יפרעה ההודעה השניה שיחקרו על חלק הארץ
 המגדל למחיס ואמר השמנה היא אם רזה אם היא מרונה בתבואות ובפירות וכלל זה אם היא
 רבה המעינות: היש בה עץ, אילני מאכל ואילני סרק כי גם אילני סרק נכרכים לחיל הנזרים
 על העיר לבנות מזכור ודיוק, ועל הדרך הזה ראוי לתרגם (קב פֵּיעַל גֵּעַהוּלָן דֶּאָרִין חֵזוּט),
 והמתרגם המיוחס ליכ"ע פירש האית בה אילנין דמיכל, וראה שכוונתו לחקור רק על אילני
 מאכל, וכן נראה מענין הכתוב הסמוך לפניו שזיה אוחס לחקור השמנה היא אם רזה שהיא
 שנת הארץ בשדי תבואות ואחר זה טוס לחקור בשנת הארץ בשדי האילנות, ואמר שיביאו לו
 מפרים, וכן מתורגם בלשון אשכנזי: רזה, תואר לנקבה מנמי ע"ו והוא ענין כמוש: והתחזקתם,
 יערב נא לנכם לקחת גם מפרי הארץ: והימים ימי בכורי ענבים, הכתוב מגיד זה מפני
 אשכול

ה מ ע ר

יג (כ) אש רזה, כתב המנאר: "תאר לנקבה מנמי ע"ו יראה ליכי מה שאמר תאר, בכוונתו
 שהוא בינוני פועל, ולזה הקליט שהוא מנמי ע"ו כי מנל"ה היה משפטו רָזָה כמו גֵּלָה; אולם
 הרד"ק

תרגום אשכנזי

ש ל ח לך יג

בְּנֶגֶב וַיָּבֵא עַד-חֲבֵרוֹן וְשֵׁם
אֲחִימֹן שֵׁשִׁי וְתַלְמִי יְלִידֵי הָעֵנֶק
וְחֲבֵרוֹן שִׁבְעַת שָׁנִים נִבְנְתָה לְפָנָי

מיטעגליבען טהייל דעם
לאנדעם קאמען ביו חברון אל-
ווא אחימן ששי אונד תלמי, דיא
זעהנערעם ריעזען ענק ווארען.
חברון איזט זיעבען יאהר עהער
ערבויעט

צען

תרגום אונקלוס

ר ש י

וַאֲתָא עַד חֲבֵרוֹן וְחָמֵן אֲחִימֹן שֵׁשִׁי וְתַלְמִי
בְּנֵי גְבְרִיָּא וְחֲבֵרוֹן שִׁבְעַת שָׁנִין אֲתַבְנִיאת

(כב) ויבא עד חברון. כלכ לבדו הלך
סס ונשתטח על קברי אבות שלא יהא
ניסת למניריו להיות בעלמס וכן הוא
אומר ולו אתן את הארץ אשר לךך כס
(דברים א') ובתיב ויתנו לכלכ את חברון (שופטים א'): שנע שנים נבנתה. אפשר שנתה סס
את חברון לבנען-בנו הקטן קודם שיבנה זוען למכרים בנו הגדול אלא שהיתה מנוסה בכל טוב
על אחד משבעה בלוען ובה להודיעך שנתה של ארץ ישראל שאין לך טרשין בארץ ישראל יותר
מחברון לפיכך הקליה לקברות מתים ואין לך מעולה בכל הארצות במכרים שנאמר כנן ה' בארץ
מכרים (בראשית י"ג) וזוען היא המעולה שבארץ מכרים שסס מושב האלכיס שנאמר כי היו בלוען
שריו (ישעיה ל') והיתה חברון טובה ממנה שנעס חלקיס:

קדם

קדם
אפשר שנתה סס
את חברון לבנען-בנו הקטן קודם שיבנה זוען למכרים בנו הגדול אלא שהיתה מנוסה בכל טוב
על אחד משבעה בלוען ובה להודיעך שנתה של ארץ ישראל שאין לך טרשין בארץ ישראל יותר
מחברון לפיכך הקליה לקברות מתים ואין לך מעולה בכל הארצות במכרים שנאמר כנן ה' בארץ
מכרים (בראשית י"ג) וזוען היא המעולה שבארץ מכרים שסס מושב האלכיס שנאמר כי היו בלוען
שריו (ישעיה ל') והיתה חברון טובה ממנה שנעס חלקיס:

זמורה

ב א ו ר

אשכול ענבים שנטלו (רש"ט"ס): (כב) ויבא עד חברון, רבותינו ז"ל אמרו על כלכ לבד,
בעבור שנתוב ולו אתן את הארץ אשר לךך כס (דברים א' ל"ו), ומנינו זיהושע שנתן לכלכ את
חברון, אבל עקר פשוטו ויבא כל אחד ואחד עד חברון, ועד בנתוב נאמן כלכס היו בחברון,
שנאמר וגם בני ענקים ראינו סס, וגם ילידי הענק ראינו סס, הרי שראו כלס את הענקים
אשר בחברון. (רש"ט"ס): וחברון שבע שנים נבנתה, לפי פשוטו נבנתה לפני זוען, וגם כן
שנזכרה יותר עיר הישנה מעיר החדשה, שהיו ישראל מכירים חשיבותה של זוען הולךך לומר כי
ערי ישראל חשובים יותר, וגם מתוך יושנה היו כה ענקים שהס מדורות הראשונים. (הרשב"ס),
וזה לשון הרמב"ן, והנראה בעיני בדרך הפשט כי חברון היא קרית ארבע הוא האדס הגדול
בענקים שהיה שמו ארבע והוא הבונה אותה על כן נקראת על שמו, והוא שנאמר וסס חברון
לפניס קרית ארבע האדס הגדול בענקים הוא (יהושע י"ד ט"ו), וזה האיש הוליד כן וקרא
את שמו ענק, ועל שמו נקראו ענקים, ולכך יאמר הכתוב כי סס בחברון אחימן ששי ותלמי ילידי
הענק, וחברון שבע שנים נבנתה לו, שנתה אותה ארבע לבנו ענק שנע שנים לפני הננות זוען
מכרים שהיא קדמוניות, להגיד הפלגת חיי האנשים האלה, כי כאשר הם מופלגים בקומתן כן
ימיהן ארוכין מכל אדס כי לאביהס נבנתה חברון לפני זוען מכרים שנחקפלו בה כמה דורות
מאז ועד עתה ע"כ. ועוד האריך סס, ולפי דבריו שנעק הוא סס עלס לאיש פרטי וכרח גס
כן לומר שנעשה אחר זה סס כללי לכל זרעס אחריהס, ולכן תלדק כו ה"א הידיעה ילידי הענק,
ובקבוץ

ה מ ע מ ר

הר"ק והקאקאקאדחכך לא הביאו שרש דרו, ולדעתם רוח הוא ש"הת מזל"ה, וזה נכון, כי כן
סליו: ומשמן בשרו י"ד (ישעיה ה' י"ד), ומה לנו להרבות שרשים ללא ענין. (כב) ויבא עד חברון,
לשון רש"י: "כלכ לבדו" דקדק לפרש הפעול כלשון יחיד, ורש"ס אטור שעיקר כי כל אחד ואחד
מהס בא; ולי נראה כי הזכיר הכתוב שאך אחד מהמרגלים (יהיה מי שיהיה) בא לעיר חברון,
לפי שהיתה עיר חברון עיר גדולה ובכורה, ואס יבואו סס שנים עשר אנשים אשר הכרת פניהס ענתה
כס כי מעס אחר המה הלך ישימו עיניהס עליהס (ועיין לקמן פסוק ל"ב בראש"י) ולזה סיפור
הכתוב כי סס היו בני ענק, וגם היתה עיר יושנה נבנתה שנע שנים לפני זוען, להורות כי
יען היתה חברון עיר מפוארה ויושניה אנשי חיל, ע"כ לא ראו כל המרגלים לבוא שמה.

הרגום אישכנוי

נונג דעם לאנדעם צוריק. (כו) רייזטען אונד לאנגטען ביא משה, אהרן אונד דער גאנצען געמיינדע דער קינדער ישראל'ס, צוקדש, אין דער ויכטע פארן א, שטאטטעטען איהנען אונד דער גאנצען געי מיינע בעריכט אב, אונד צייג טען איהנען דיא פרוכט דעם לאנדעם, (כו) ערצעהלטען איהם אונד שפראכען: וויר זינד אין דאז לאנד געקאממען, דאז היז דיא אונז זאנדטעסט, עס איזט איין לאנד, דאז פאן מילך אונד האניג פליעסט, אונד דיעזעס איזט זיינע פרוכט; (כט) יעדאך דאז פאלק, וועל.

שלח לך יג

מִקֵּץ אַרְבַּעִים יוֹם: (כו) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר פָּאָרָן קְדָשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דְּבַר וְאֶת-כָּל-הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת-פְּרִי הָאָרֶץ: (כז) וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַח חֶלֶב וְדָבַשׁ הוּא וְזֶה פְּרִיָּהּ: (כח) אֲפֹס כִּי-עָזָר הָיָה הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת

גדלח
בעם דארין וואהנט, איזט מעכטיג, דיא שטערטע זינד ועהר פעסט אונד גראם, אונד

רשי

אדם ציווני עשרה פרסאות ליום הרי מהלך ארבעים יום מן המדבר למערב והם הלכו ארובה ורחבה אלא גלוי לפני הק"ב שיגור עליהם יום לשנה קצר לפניהם את הדרך: (כו) וילכו ויבאו. מהו וילכו להקיש הליכתן לביאתן מה ביאתן בענה רעה אף הליכתן בעלה רעה: ושיבו אותם דבר. את משה ואת אהרן: (כז) זבח חלב ודבש היא. כל דבר שקר שאין אומרים בו קלת אמת נחמתו אין מתקיים בסופו: (כח) בצורות. לשון חזק ומרגמו כריכו לשון נכניות עגולות ובלשון ארמי

הרגום אונקלום

מִסּוּף אַרְבַּעִין יוֹמִין: (כו) וַאֲזָלוּ וַאֲחֹז לֶחֶם מֹשֶׁה וְלֹחַ אַהֲרֹן וְלֹחַ כָּל כְּנַשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִדְבָּרָא דְּפָאָרָן לְרָקִים וְאֶהְיֶיבוּ יַחְדָּוּן פְּתָגְמָא וְיַת כָּל כְּנַשְׁתָּא וְאֶחְזִיאַנוּן יַח אָבָא דְאַרְעָא: (כז) וַאֲשַׁחֲיֵאוּ לֵיהּ וַאֲמָרוּ אֶחְיֵנָא לְאַרְעָא דִּי שְׁלַחְתָּנָא וְאֶף עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבַשׁ הִיא וְדִין אָבָהּ: (כח) לַחֹדֶה אָרְזֵי חֶקֶף עָפָא דִּיחֵיב בְּאַרְעָא וְקָרוּיָא כְּרִיכוּ

באור

השנה השביעית, אף נאן זיוס הארבעים עלמו, לפי דעת חכמינו ז"ל שאלו זיוס ט' נאנז: (כו) אל מדבר פארן קדשה, חלק המדבר שהיה סמוך לקדש נרנע (רע"ס), וכן הוזכר בפרשת בהעלתך: ושיבו אתם, את משה ואת אהרן, וכן וירחוש את פרי הארץ: (כו) ויפסרו לו, החשונה על שליחותם היתה למשה לנד, כי הוא שלחם באמרו נאנו אל הארץ אשר שלחתנו: וגם זבח חלב ודבש היא, בעבור שנים אותם לראות השמנה היא אם כזה הש"צ לו שהיא שאינה: וגם זבח חלב ודבש היא, באורו שאלו אל הארץ אשר שלחתנו, וגם חקרנוה כאשר נותנו ומלחנוה שהיא טובה: וזה פריה, היא משונה על הים בה עין. (הרמב"ן): (כח) אפס כי עז העם, משונה על שאלת החזק הוא הרפה: והערים בצרות, משונה על שאלת הנמתיים אם במלכרים, והפסיק הכתיב בענין משונתם על שאלת המעט הוא אם רב, והולך ומאמר איך שמוציא הדבה הארצו לדבר ולהרטיב בגזרות העם היושב בה, והעמים שוכני גבוליה, להניח

ש ל ח לך יג

גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם יְלִדֵי הָעֵנֶק
רְאִינוּ שָׁם: (כט) עֵמֶלֶק יוֹשֵׁב
בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי
וְהָאִמְרִי יוֹשֵׁב בְּהָר בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי
יֹשֵׁב עַל-הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן:
(ל) וַיְהִים כָּל־לֵב אֶת-הָעַם אֶל-מֹשֶׁה

ויאמר

תרגום אשכנזי עד

אונד וויר האבען אויך פֿאַן דער
נאַכקונפֿט ענק דאָועלכסט אַני
געטראַפֿען. (כט) ע מלך
וואָהנט געגען מיטטאָג, דער
חתי, יביסי אונד אמרי וואָהנט
אויף דעם געבירגע, אונד דער
כנעני אַם מעערע אונד אַם
ירדן. (ל) כלב שטיללטע צוואַר
דיא נאַציאָן געגען משה, אונד
שפראַך

תרגום אונקלוס

בְּרַבְּבֵן לְחֻדָּא וְאַף בְּנֵי גְבַרְיָא חֻזְיָא תַּמּוּן:
(נט) עֵמֶלֶקָא יְחִיב בְּאַרְע דְּרוּמָא וְחַתָּאָה
וַיְבוּסָאָה וְאַמְרִיָּאָה יְחִיב בְּטוּרָא וּכְנַעֲנָאָה
יְחִיב עַל יָמָא וְעַל בֵּיף יַרְדֵּנָא: (ל) וְאַצִּיט
כָּל־לֵב יַח עִמָּא לְמֹשֶׁה וְאַמַּר מִיִּסְק גִּיִּסְק וְגִיִּרַח

יחה

ר ש י

ארמי כרוך עגיל: (כט) עמלק יושב וגו'.
לפני שבו נעמלק כנר הזכירהו מרגלים
כדי לייראם: ועל יד הירדן. יד כששמעו
אלל הירדן ולא חוכלו לעבור: (ל) ויהם
כלב. השחוק את כלם: אל משה. לשמוע
מה שידבר נמשה צווח ואמר וכי זו בלבד
עשה לנו בן עמרים השומע היה סבור
שנא לספר בנגומו ומחוק שהיה כלבם על
משה

ב א ו ר

להניא את לב העם ולהודיע פחדם ויראתם ולעוררם, אמה תראה שקלרו לשונם בענין שנת
הארץ וטיבה, ולא אמרו רק וגם זאת חלב ודבש היא וזה פריה, והרחבו כשאלו סיהם בענין
גזותה, באמרם אשם כי עז העם וגומרוהערים בלורות וגומר וגם ילידי הענק וגומר והחתי
והאמורי וגו' והכנעני יושב על ההר. וכאשר ראה כלב את כונתם, התחננס להשחיקם,
להחילם מרעתם ולהחזיק את לב העם, ואמר להם לא תפחדו מפני הספור הזה, כי עלם
נעלה וגומר, ואולם הודים ההם סחרו את דבריו ואמרו אין הדבר כן, לא גובל וגומר,
ואמר כך חזרו אל הענין הראשון להשיב על שאלת המעט הוא, באמרם ארץ אכלת יושביה,
הכוונה שהם באמת מעט, אלא שרוע הארץ גרמה להם וכל זה כדי להניא את לב אחיהם, זהו
המשך הכתובים ושעורם על דעתי: (כט) עמלק יושב בארץ הנגב, פירש רש"י לפי שכונו
נעמלק כנר הזכירהו כדי לייראם, ויתכן כפירש הרמב"ן וזה לשונו, לראשון שאין שם ריוח לבא
בארץ משם כי כלם גבורים, כי עמלק לדרום והכנעני (וככלל כל שנעת הגויים שאינם נזכרים
פה) במערב ובמזרח והאמרי בהר ע"כ, והתחילו ברוח דרום, כי שם חנו בעת ההיא, והשמיעו
רוח לפון כי רחוק הוא מהם: (ל) ויהם, שרשה הסה, ויען שכל העתידים מגזרת נמי ל"ה
תחסר לפעמים ה"א למ"ד הפעל, כמו מן שרש רבה נאמר בננין הקל יִרְדָּה, ובמסרון ה"א יִרְבֵּה
בארץ

ה מ ע מ ר

(כח) ילידי הענק, לדעת אונקלוס ויונהן (בספר יהושע) ענק אינו שם פרטי כ"א שם כולל
לענקים וכן פ"י הרמב"ן אינו הענק פירושו אינו הענקים (ועיין פ"י רד"ק יהושע כ"א י"ח)
ולכן תרגמו שניהם ילידי ענק או ילידי הענק בני גְּבַרְיָא וכן הוא ברוב ספרים מדויקים,
ולא גְּבַרְיָא (בל"י), ולא לם כסמוך (פסיק ל"ג) תרגם את הנפילים, גבריא, ולא תרגם בני
ענק כלל כי שם הוא לדעתי שם עלם פרטי, ואם ג"ג גברא עיקר כדעת המנס רש"ל הו"מ
הראוי לתרגם גבריא בני גברא. (ד"ה)

תרגום אישכנזי

שפראך: וויר קעננען איממער
הינויף ציעהען אונד דאן לאנד
אייננעהמען; וויר ווערדען אונז
דעססען שאן בעמעכטיגען.
(לא) אלליין דיאמעננער, וועל-
כע מיט איהם גערייזט ווארען,
שפראכן: וויר קעננען עס גיכט
וואגען, געגען דיעזע נאציאן
הינויף צו ציעהען, דען זיא איזט
שטערקער אלס וויר, (לג) אי-
בערבראכטען דען קינדערן
ישראל'ס פאן דעם לאנדע דאן
זיא אויסגעקונדשאפטעט,
פאלשן אונד ווירדיגן בעריכט.

ש ל ח לך יג

וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה וַיִּרְשְׁנוּ אֹתָהּ
כִּי־יָכוֹל נוֹכַח לָהּ: (לא) וְהָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַח
לְעֹלֹת אֶל־הָעַם כִּי־חֹזֵק הוּא
מִמֶּנּוּ: (לב) וַיֵּצִיאוּ דְבַת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ
לְתוֹר אֹתָהּ אֶרֶץ אֲכֹלֹת יוֹשְׁבֵיהָ

הוא

באלד שפראכען זיא: דאן לאנד וועלכעס וויר דורכרייזט זינד, עס צו ערקונדען, פערצעהרט זיינע

רש"י

משה בשביל דברי המרגלים שתקו כלם
לשמוע גנותו אמר והלא קרע לנו את
הים והוריד לנו את המן והגיו לנו את
השליו: עלה נעלה. אפילו בשמים
והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נלתי
בכל דבריו: ויהם. לשון שתיקה. וכן
הם כל בשר הם כי לא להזכיר כן דרך
בני אדם הרולה לשתק אגודת אנשים
אומר ש"ט: (לא) חזק הוא ממנו.
כניכול כלפי מעלה אמרו: (לב) אונלת
יישביה

תרגום אונקלוס

יְחָה אַרְי מִיבֵל גִּיכּוֹל לָהּ: (לא) וְגוֹבְרִיָא
דִּי סְלִיקוּ עִמָּיה אָמְרוּ לֹא גִיכּוֹל לְמִיסק
לְנַח עֲמָא אַרְי תְּקוּף הוּא מְנַנָּא: (לב) וְאַפִּיקוּ
שׁוֹם בִּישׁ עַל אַרְעָא דִּי אֶלִּילוּ יְחָה לְוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר אַרְעָא דִּי עָבְרָנָא בָּהּ
לְאַלְלָא יְחָה אַרְעָא מְקַטְלָא יְחָתְבָהָא הִיא

ב א ו ר

בארץ ובעתיד מננין הפעיל נאמר ירצה, ובחטרון הה"א וירב בנת יהודה, אבל אם פ"א הסעל
מאותיות הכרון אזי בין עם הה"א ובין אם תחסר הה"א אין הסדל בתמונה בין בבנין הקל
לבנין הפעיל כי בשניהם נלו פת"ח, כמו יעשה, יענה, יעלה, ובחטרון יעשה, יענה, אבל לפעמים
הסדל מבואר בבנין, כי יעל משה אל ההר הוא מבנין הקל לפי שהוא עומד אבל יעל פר ואיל
במזבח הוא מבנין הפעיל לפי שהוא יולא, וכן במלת ויהם הדעת נוטה שהיא מהפעיל לפי
שהוא יולא, והוראתה שהשתיק את העם, שיזמעו אל משה, וכן מתורגם בלשון אשכנז: עלה
נעלה, נוכל לעלות אף שהם חזקים וערים בלילות: כי יכול נוכל לה, יהיה לנו כח ויכולת
לעמוד לנגדה, ומלת לה שנה על הארץ או על המלחמה: (לא) והאנשים וגומר לא נוכל,
אין אנו וכנסים נסכנת נפשו לעלות אליהם, וכן מתורגם בל"א: כי חזק הוא ממנו, לפי
פשוטו הוא למדברים בעדס, וכן תרגם אנקלוס מונא, ודרשת חז"ל ידוע (ערכין ט"ו ע"א):
(לב) ויצאו דבת וגומר אל בני ישראל, כי הלבו מלפני משה וסרסן והיו אומרים לעם
באחליהם

ה מ ע כ ה

(לא) כי חזק הוא ממנו, לשון רש"י: כניכול כלפי מעלם אמרו ועיין בתקון סופרים שהעמיד
בטוב טעם ודעת על פי הראש"ע כוסחת הגמרא בסוטה דף ל"ה ובערבין דף ע"ו ובדבריו
ממש מלאתי בספר יסן נוסן נקרא מירא דניא אנדפס בל"א דאדרי שנת תל"ד.

ש ל ח לך יג

הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: (לג) ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם:

וחשא

תרגום אשכנזי עה

וייגע איינוואהנער, באַלד: אַל- לע לייטע, וועלכע וויר דארין געזעהען, זינד פֿאַן גראַסער שטאַטור: (לג) וויר האַבען אויך ריעזען דאָזעלכסט געזע- הען, קינדע- ענקים, פֿאַן דעם ריעזענגעשלעכטע, וויר קא- מען אונז זעלבסט וויא היי-

שרעקען געגען זיא פֿאַר, אונד האַבען איהנען אויך זאָ פֿאַרקאָממען מיססען. דיא

תרגום אונקלוס

וכל עמא די חוינא בגיה אנשין דמשהון: (לג) ורתמן חוינא ית גבריא בני ענק מן גבריא ונהוינא בעיני נפשנא פקמציין וכן הוינא בעיניהון:

וארימח

יושביה. בכ"מ שעברנו מלאנוס קוברי מתים והקנ"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלות ולא יתנו לב לאלי: אנשי מדות גדולים וגבוהים ולריך לתת להם מדה כנון גלית גבהו שז אמות וזרח (שמואל ב' כ"א) יכן איש מדון איש מדה: (לג) הנפילי. ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש: וכן היינו בעיניהם. שזענו אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים: ענק. שמעניקים חמה בקימתן: לו

ב א ו ר

באחליהם כי היא ארץ אוכלת יושביה, כי מתחלה כשהיו אומרים להם לפני משה ואהרן שהארץ זאת חלב ודבש זולתי שהעם חזק וכלב היא אומר כי יכול נוכל לה היו העם פוסחים, מהם נוטחים בכחם ובגבורתם ומהם בעזרת השם בגבורים, אז הולילו להם דבה בפני עמם לאמר הארץ אשר עברנו בה וגו' עד שילינו כל העדה, וזהו הטעם שאמר וישיבו וילינו על זאת כל העדה, להוליל דבת שקר על הארץ לנטל עלייתם על כל פנים, ודע כי המביא אמת יקרא מביא דבה כמו ויבא יוסף את דבתם (בראשית ל"ז ב'), ואשר יאמר שקר הוא נקרא מביא דבה, (מדברי הרמב"ן): אנשי מדוח, אנשי מדות גדולות הם כמו אנשי לבב שמעו לי (איוב ל"ד י') כל איש יש לו לבב, אבל פירושו אנשי לבב משכיל יותר משאר העם, וכן כאן פירושו מדות מיוחדות וגדולות ממדות שאר אנשים: (לג) ושם ראינו את הנפילים, כוונת הפסוק הזה וגם הפסוק שלפניו באר הרמב"ן וזה לאוני, ארץ כשהיא רעה והמים דלים ורעים והארץ משכלת לא חגדל אנשי מדות רק יהיו אנשים דלים ונפוחים שפלי קומה חסרי נח, אבל דבת המרגלים לאמר כי הארץ היא חזקת האויר כנדת הטבע ומימיה ופירותיה עבים וכנדים ויבדלו גדול רב מאוד ולא יסבלו אתם מזגי בני אדם הבינונים, זולתי הענקים ואנשי מדות שהם בעלי נח החזקים בטבעם אשר הם עלומים בגבהם וקומתם, ולכן חגדל אנשים גדולים מאוד ותמית שאר בני אדם כלם כמנהג במאכלים הגסים, ויהי' לפי דבריו שעור הכתוב: ארץ אוכלת יושביה (לבעלי מזג בינוני), וכל העם אשר ראינו בחובה (לפי שהם) אנשי מדות (גדולים וחזקים בטבע לסבול כנדת טבע הארץ היות), ועתה חזרו להפליג להם בחזקת הענקים, כי מתחלה אמרו וגם ילדי הענק ראינו הם, ועכשיו הפליגו בהם לקרא אותם נפילים ואמרו לעם וסו ראינו את הנפילים בני הענק מן הנפילים (בה"א הידועה) הקדמונים אשר שמעתם עליהם כי המה הגבורים, ולפי שהיה ענין הנפילים שדורות נח נודע בעולם, הזכירו להם שאלו בני הענק מהם כדי ליראם ולבהלם, ולכן אמרו עתה ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם, כל זה לצון הרמב"ן: ונהי בעינינו כחגבים, לפי מראה עינינו בערך גבהם וקומתם נחשבו בערך קטנותינו ושפלת קומתנו כחגבים, ודרך המקרא לדבר במליצה זו בענין יחס ערך גבוה מעל גבוה עם ערך נמוך הנמוכים כמו היושב על חוג הארץ ויושבה כחגבים (ישעיה מ' כ"ג): וכן היינו בעיניהם, אין ספק שגם המה חשבונו לחגבים, ועל ידי זה היה להם לדבר גבוה לשלוח ידם בנו: